

Det började i Polen...

Seminarium och utställning till minne av 25 års jubileet av Polens frigörelse

Tisdagen den 7:e oktober ägde ett seminarium till minne av 1989 års revolution rum på Blåsenhus, en filial till Uppsala universitet. De inbjudna gästerna och talarna var i tur och ordning den polske utrikespolitiska analytikern Eugeniusz Smolar, den fd. tjeckiske politikern Martin Palouš samt den fd slovakiske parlamentsledamoten František Šebej medan samtalen modererades av tidigare landshövding och polska honorärkonsulen Ann-Cathrine Haglund. Den enda besvikelsen för dagen var nog att uppslutningen kunde ha varit betydligt tätare än vad den visade sig vara. Samtidigt återspeglar detta faktum ganska väl ett av de teman som vidrördes under seminariet.

Ordförande för Svensk-Polska samfundet Peter Eklund ställde en rad högst relevanta frågor vid frågesessionen rörande det intresse och den uppslutning som finns i respektive talares land, framför allt från ungdomens sida rörande utrikespolitiska frågor och den egna historien. Talarna var överens om att intresset bland ungdomen hade dalat. Eugeniusz Smolar tillade att delförklaringen till detta kan finnas i utvecklingen från kommunistårens begränsade valmöjligheter till det plötsliga spektrum av alternativ och möjligheter som numer konkurrerar om det politiska intresset. Herr Smolar hade själv upplevt denna tilltagande konkurrans om intresse på den minskade efterfrågan av relevanta historieböcker han varit med att giva ut.

Martin Palouš tillade ändock att det är viktigt att komma ihåg att ungdomen alltjämt behöver nås av material och böcker som medvetandegör dem om de historiska händelseförloppen. I det vakuum som annars riskerar att uppstå, kan annat material och historierevisioner snarligen ta plats och anammas av den generation som inte själv har varit med om det sena 1900-talets omvälvande hänselser. I ett sådant läge, menade František Šebej är risken överväldigande att den generation som följer den som sökte sig ifrån Sovjet i en högre utsträckning närmar sig ett Ryssland som beskriver Sovjets sammanbrott som av ondo. Samtidens utveckling tyder också på att det är den motsatta sidan från det vänsterorienterade intellektuella skikt som en gång i tiden stödde Sovjet som numer tar parti för Ryssland.

Herr Smolar menade att det därför av strategisk betydelse var viktigt att fortsätta demokratiseringsprocessen. Han menade att det endast var genom att slå undan grogrunden för ett socialt missnöje bland de olika nationernas minoriteter som man kunde förhindra att Ryssland utnyttjade detta till att splittra och försvaga Europa. Det var också genom det polska exemplet av distributiv makt, där de olika regionerna i de skilda länderna själva i större utsträckning kunde bestämma över skattemedel som regionalt missnöje kunde avstyras.

Seminarier bjöd dock på mer än samtidsanalyser och framtidsutsikter. Talarna inledde diskussionen genom att var och en under 15 minuter presenterade de erfarenheter och perspektiv på kullkastandet av kommunismen som de bär med sig från sina respektive länder. Eugeniusz Smolar talade om hur den polska erfarenheten var präglad av det "mirakulösa" och strategiska. Hur gång på gång öppningar i de olika händelseförloppen ledde till det oväntade. Det tilltagande organisatoriska motståndet hade till en början i ljuset av sovjetisk trupp närvaro och Warszawa-pakten ingen aning om att det skulle få det inflytande och det utslag som sedermera omskrivs i historien. Den rad av samverkande händelseförlopp med Johannes Paulus II, den strategiska skickligheten bland de involverade, reformationsförsöken av Gorbatsjov samt via mutor nyvunna politiska allianser var alla element i den revolution Smolar kallade för det "polska miraklet."

Martin Palouš beskrev den tjeckiska erfarenheten utifrån en mer filosofisk betraktelse. På den självställda frågan om vad en revolution är för något var det självuttrådet svaret "en diskontinuitet i tid". Fokus lades också vid om det var möjligt och i sådana fall vad man kunde lära sig av det Palouš beskriver ha varit en revolution? František Šebej beskrev däremot i sitt öppningsanförande den slovakiska upplevelsen som en blandad kompott där resningen till en början var betingad av katolska sentiment, men där efterdaningarna har karaktäriserats av en känsla av skuld och skam över att vara den generation som gick miste om chansen att bli "hjältar". Seminariet var väldigt uppskattat av de närvarande och de föredragande höll en hög nivå på sina kommentarer och analyser.

Händelserna till minne avrundades kvällen genom en invigning av utställningen From Solidarity to the Round Table på Fredens Hus, Uppsala Slott. Utställningen öppnades av Ann-Cathrine Haglund, Eugeniusz Smolar och chargé d'affaires Jacek Sladewski och följdes i tur och ordning av en presentationsrunda och mingel.

Adam Sabir

Arrangörer:

